

# Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13738,Kopalnia-Wegla-Kamiennego-Wujek-w-Katowicach.html>  
19.05.2024, 05:50

## Kopalnia Węgla Kamiennego Wujek w Katowicach

Hasło wydrukowane w **Tom IV**

Kopalnia Węgla Kamiennego [Wujek](#) w Katowicach, 1899 powstanie kopalni Oheim z połączenia 6 zakładów górniczych, 1900 pierwsze wydobycie węgla. Od 1922 pn. Wujek. W okresie międzywojennym rozbudowa zakładu, 1940–1945 funkcjonowała w ramach niemieckiego koncernu Hermann Göring Werke, 1945 włączona do Katowickiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego. W 1980 zatrudniała ponad 5 tys. osób.

1–3 IX 1980 strajk, przew. KS Jan Ludwiczak. Strajkujący przyłączyli się do MKS przy KWK Manifest Lipcowy w Jastrzębiu-Zdroju. Strajk zakończony po podpisaniu porozumienia jastrzębskiego. Delegat załogi Andrzej Winczewski wszedł w skład Prezydium MKS i był jednym z sygnatariuszy porozumienia. Powołano Zakładową Komisję Robotniczą, przew. J. Ludwiczak, członkowie m.in.: Jan Wielgus, Jan Strzelecki, Jan Haśnik, Ludwik Nawrot. XI 1980 strajk ostrzegawczy w kopalniach katowickich i protest przedstawicieli załóg górniczych w Zakładowym Domu Kultury KWK Wujek. 21 I 1981 wybrano KZ, przew. J. Ludwiczak, członkowie Prezydium m.in.: J. Wielgus, J. Strzelecki, J. Haśnik, L. Nawrot. Do „S” należało wówczas 3375 pracowników. III 1981 w czasie kryzysu bydgoskiego KKK Sekcji Górnictwa „S” przeniosła swoją siedzibę do KWK Wujek.

12 XII 1981 przed północą został zatrzymany J. Ludwiczak. 13 XII 1981 wiec na terenie kopalni; uczestnicy zażądali uwolnienia przewodniczącego; wzięli udział w mszy św. odprawionej przez ks. Henryka Bolczyka. 14 XII 1981 kontynuacja protestu, żądano odwołania stanu wojennego, uwolnienia wszystkich internowanych i przestrzegania porozumień jastrzębskich. Po odrzuceniu postulatów zapadła

decyzja o strajku okupacyjnym, do którego przyłączyli się pracujący na wszystkich zmianach. Ks. H. Bolczyk ponownie odprawił mszę św. 15 XII 1981 wieczorem strajkujący odmówili z nim różaniec i poprosili kapłana o absolicję generalną. 15 XII 1981 decyzja o stłumieniu strajku siłą, do pacyfikacji wyznaczono 1471 funkcjonariuszy oraz 760 żołnierzy dysponujących 22 czołgami i 44 wozami bojowymi piechoty. 16 XII 1981 po godz. 8 rano siły milicyjne zaczęły otaczać kopalnię. Około godz. 9 na teren kopalni przybył dyrektor Maciej Zaremba, zastępca szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego płk Piotr Gębka z płk. Czesławem Piekarskim i wiceprezydentem Katowic Piotrem Cyranem. Górnicy zapowiedzieli, że jeżeli na teren kopalni wejdzie wojsko, zakończą strajk i opuszczą zakład pracy. W przypadku ataku ZOMO, oświadczyli, że będą się bronić. Pacyfikacja rozpoczęła się ok. godz. 11. Na teren kopalni weszły oddziały ZOMO, osłaniane przez czołgi i bojowe wozy piechoty. Na placu przed kopalnią kotłownią funkcjonariusze plutonu specjalnego ZOMO otworzyli ogień do strajkujących. Na miejscu zginęło 6 górników: Józef Czekalski, Józef Krzysztof Giza, Ryszard Gzik, Bogusław Kopczak, Zbigniew Wilk, Zenon Zając; w szpitalach zmarli: Andrzej Pełka (17 XII 1981); Joachim Gnida (2 I 1982) i Jan Stawisiński (25 I 1982). Ponadto 23 górników zostało postrzelonych. Około godz. 13 ogień przerwano, ok. godz. 16.30 górnicy sformułowali warunki przerwania strajku: swobodne opuszczenie kopalni przez strajkujących, podstawienie autobusu, wycofanie oddziałów ZOMO, niewyciąganie konsekwencji karnych i dyscyplinarnych.

Organizacja i przebieg uroczystości pogrzebowych zastrzelonych górników odbywały się pod ścisłą kontrolą SB. Władze starały się, by uczestniczyło w nich jak najmniej ludzi, rodzinom nie wolno było rozwieszać klepsydr i fotografować przebiegu pogrzebów. 20 I 1982 Wojskowa Prokuratura Garnizonowa umorzyła śledztwo w sprawie użycia broni, stwierdzając, że pluton specjalny ZOMO strzelał w obronie koniecznej. 9 II 1982 Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji wyjazdowej w Katowicach wydał wyrok na członków KS: Stanisław Płatek – 4 lata, Jerzy Wartak – 3,5 roku, Marian Głuch, Adam Skwira po 3

lata pozbawienia wolności. Postępowanie przeciw J. Wielgusowi umorzono, natomiast J. Hańnika, Stanisława Saternusa, Zdzisława Kubata i Alinę Muchę uniewinniono.

16 XII 1981 przed opuszczeniem kopalni górnicy ustawili w miejscu tragedii przyniesiony ze stacji ratownictwa krzyż. Początkowo stanął on między wagą a kotłownią, nast. w wyłomie powstałym w murze zakładu po wdarciu się czołgu. W nocy 27/28 I 1982 „nieznani sprawcy” zniszczyli krzyż. Komisarz wojskowy kopalni zmuszony był do postawienia nowego. W ciągu pierwszych tygodni przy krzyżu przystawały autobusy, ludzie wstawali z miejsc, zdejmowali nakrycia z głów i w milczeniu oddawali hołd poległym. Władze w szybkim tempie zbudowały obwodnicę, tzw. zomostrasse (obecnie ul. Dziewięciu z Wujka). Pomimo szykan i represji w kolejne miesięcznice pod krzyżem odbywały się spotkania, a w parafiach modlitwy za górników. W 1982 Bronisław Matusiewicz, Józef Toniak, Stanisław Wysztygiel, Ignacja Wysztygiel, Grażyna Zaremba rozpoczęli wydawanie pisma podziemnego „Wujek” sygnowanego przez Młodzieżowy Komitet Oporu Społecznego przy KWK Wujek. 4 XII 1983 Anna Walentynowicz i Kazimierz Świtoń próbowali przytwierdzić do muru kopalni tablicę pamiątkową wykonaną przez stoczniovców; aresztowano ich oraz przybyłą z Warszawy Ewę Tomaszewską. 16 XII 1986 w areszcie śledczym MUSW w Katowicach przy ul. Kilińskiego zawiązał się Małopolski Komitet Pamięci Górników KWK Wujek. Założyciele i członkowie: Marian Bracha, Zbigniew Romanowski, Jacek Smagowicz, Antoni Piekalkiewicz.

1987 zawiązał się Społeczny Komitet Budowy Pomnika Górników, którzy zginęli w KWK Wujek 16 grudnia 1981 r.; w skład Komitetu Założycielskiego weszli: K. Świtoń, Eugeniusz Polmański, Bazyl Tyszkiewicz, autor statutu Jerzy Kurcysz. III 1988 złożono wniosek o oficjalną rejestrację komitetu, został jednak odrzucony przez władze. 7 XI 1989 sąd zarejestrował Społeczny Komitet Budowy Pomnika ku Czci Górników KWK Wujek w Katowicach Poległych 16 Grudnia 1981 r. 16 XII 1990 poświęcono kamień węgielny pod budowę pomnika. 15 XII 1991 poświęcenie pomnika Poległych Górników (autorstwa Andrzeja Grzybowskiego i Aliny Borowczyk-Grzybowskiej) przez nuncjusza Stolicy

Apostolskiej abp. Józefa Kowalczyka i odsłonięcie przez prezydenta RP Lecha Wałęsę.

1993–1997 w Sądzie Okręgowym w Katowicach toczył się pierwszy proces funkcjonariuszy plutonu specjalnego ZOMO, zakończony uniewinnieniem części z nich i odstąpieniem od wykonania kary w stosunku do pozostałych z powodu przedawnienia zarzutów. 1999–2001 drugi proces także zakończony uniewinnieniem milicjantów. 2004–2007 w SO w Katowicach trzeci proces, w którym dowódca i funkcjonariusze plutonu specjalnego zostali skazani na kary od 5 do 10 lat pozbawienia wolności. 2008 Sąd Apelacyjny w Katowicach podwyższył kary – od 7 do 11 lat, jednocześnie na mocy amnestii zmniejszył wyroki – od 3 lat i 6 mies. do 6 lat pozbawienia wolności. 2009 Sąd Najwyższy odrzucił kasację.

16 XII 2011 powołanie instytucji kultury pn. Śląskie Centrum Wolności i Solidarności z siedzibą w budynku byłego kopalnianego magazynu odzieży roboczej usytuowanego obok pomnika: ekspozycja (pn. Muzeum Izba Pamięci Kopalni Wujek), działania edukacyjne, naukowe i wydawnicze z zakresu najnowszej historii Polski.

1 I 2005 KWK Wujek połączona organizacyjnie z KWK Śląsk. Powstała kopalnia dwuruchowa pod nazwą KWK Wujek z podziałem na Ruch Wujek i Ruch Śląsk. 31 XII 2017 w zakładzie zatrudnionych było ogółem 2417 pracowników, z czego w Ruchu Wujek 1519 osób, w zw. zaw. obu ruchów łącznie ponad 2 tys. osób, w tym w „S” 375 osób, z czego w Ruchu Wujek 145 osób. I 2018 KWK Wujek stała się ponownie kopalnią jednoruchową (bez Ruchu Śląsk) pod dotychczasową nazwą KWK Wujek.

*Monika Kobyłańska*

[Katowice, Region Śląsko-Dąbrowski](#)

[Poprzedni Strona](#)  
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)